

empleat antipàtic i ferreny; per a servir en els restaurants i cafès, amb les seves mans sempre fines i polides; per a triar la correspondència i lligar les saques, en les cases de correus; per a arrocagar carretons pels andens; per a escombrar carrers; per a vendre diaris; per a guiar *autos* i cotxes; per a ésser, en fi, útils, ben útils a la patria.

Adhuc aquelles altres, de situació econòmica privilegiada, que podien seguir vivint com abans, en l'opulència, que no'ls mancava cap retribució per a mantenir-se, s'han posat son vestit blanc d'enfermeres i les trobem en tots els hospitals, gorint ferits i ferint cors o les trobem, amb son gran mantell blau sobre les espatlles, per les estacions, seguint de nit i dia els trens de passatgers demanant almoines i els trens de ferits repartint aliments, aigua, tabac i paraules de consol entre'ls pobres *poilus* que venen nafrats de la batalla, somniant el somriure de la mare, o somniant la llar o somniant la patria llunyana, que pot-ser no veurà més.

Quan ens imaginem nosaltres a l'espiritual parisenc com el prototipu de la frivolitat, no ens l'hem representada pas treballant i lluitant sota'l *brouillard* espessíssim, sota la pluja persistent, sota una temperatura de cinc graus sota zero. No l'hem vista més que exteriorment, molt exteriorment; no hem vist més que'ls seus llavis i els seus ulls un xic pintats, les seves ungles rosades i lluentes, les seves dents molt blanques, el seu cabell perfumat, la seva pell molt neta i fina, i tot això ha sigut prou per a que creïssim que la dona parisenc es passava les hores del dia del bany al tocador, del tocador al carrer i del carrer al llit; per a que comparem son cervell amb el cervell de qualsevolga de les nostres dones amb pardalets al cap. I no és així la dona parisenc. La parisenc, és una altre. La parisenc, usa molt més del sabó que les nostres dones; usa la manicura i adhuc la pedicura; abusa un xic del coloret, però té no res menys sentiments de patria que li donen força per a aguantar com una heroïna les tràgiques jornades que li porta la sagnanta guerra, per a no refusar el treball pesat que la patria li encomana; i té cultura per a identificar-se amb l'estat actual del món per medi de la premsa, per a poder sostenir converses cultes i elevades sobre política, sobre treball, sobre la guerra...

Que ho diga, si no, la meva simpàtica cambra, nascuda en les terres novelesques de Bretanya, però de gracia i *sprit* parisenc; aquella xata que, un cop *finida* sa tasca al restaurant, en lloc d'anar a descansar o a veure al xicot, se'n va a lliçó d'anglès.

F. MONTAÑA

París, desembre 1916

IDÓLATRES

Són molts els homes que, per rutina, per caprici o pel rastrerisme que'ls domina, idolatren als que ocupen lloc preminent en la política d'un poble i que, com és natural, són de la seva devoció.

Són molts els que, més que idólatres, són xais, que formen remat alentorn de son rabadà, que, qual ídol immaculat, se'ls presenta acarasant-los quan, pels seus efectes, li són útils, i s'aparta de la seva vora, quan per a res els necessita.

Nosaltres, que combatem l'esclavatge que empresona als obrers, i que ells el suporten

per a la conservació material de llur vida, no podem per menys que ocupar-nos dels que, podent ésser lliures sens lluitar, estàn convertits en ninots mecànics, que fan tot quant vol el que'ls dona corda.

El nostre poble, com tots els demés, n'està plè d'aquesta gent que va facturada i que parla sempre per compte d'altres: moltes vegades, se dona'l càs de que'l per ells idolatrat, els ha deixat fluixa aquella brida que s'han posat voluntariament, i baladregen, criden, piquen de peus i desafien a tot-hom, alentorn d'una discussió; i a l'endemà, ells mateixos, que cridaven tant, resten muts i no tenen humor de discutir; sols fan d'*orella*. Es que'l dia abans, que tant cridaven, traspasaren el terme de la jurisdicció que'ls marcà l'ídol i aquest, que se n'ha donat compte, els ha tapat la boca.

Els idólatres desempenyen llur missió en els cafès, i gairebé sempre són els que criden més, els irreductibles (?), els matons, els que han d'anorrear al primer que'ls digui *cul-d'olla*.

Són gent que inspiren llàstima; són gent inconscient i bestia; són gent que han vingut al món per a viure matriculats; son gent que, per instint, manen molt dintre de casa seva, que tenen prou cinisme per a pegar la llur muller, si així'ls escau, robant dolç amor de la llar i, en canvi, lluny d'aquesta, se deixen per a anar on vulguin dur-los, per a dir el que'ls dictin i per a fer el que'ls manin.

Tenen la desgracia de no saber disposar del valor psíquic que posseeixen i, per aquest motiu, continuament se ridiculitzen amb contradiccions, de les que's fan víctimes a l'endemà d'haver-se obcecat discutint.

La gent sensata, no pot menys que escoltar-se'ls com qui sent ploure...

Podrien ésser homes i són... de plànyer.

TOM GAR

El "caga-ferro" de la societat

En tots els pobles i en totes les nacions, hi ha un grupu més o menys nombrós, d'aquesta classe de gent que tot ho critica i que no serveix per a res.

Es l'obstacle etern de la roda del Progrés. És la pared que priva'l pas de les nobles iniciatives, redreçant-se al seu devant i posant el seu *veto* al desenrotllament de les grans idees.

Un conglomerat de desenganyats, xorcs i busca-raons, formen aquesta classe social que podríem dir ne, parlant sincerament, el *caga-ferro* de la societat.

Esperits pobres, migrats, incapaços d'encloure una idea noble, se veuen impotents de predicar una doctrina que ells no poden sentir per ésser d'una pasta molt dura'l seu cervell atrofiat.

Es una massa immòbil que a voltes dirigeix la mala fè, fent-la servir de medi per a aconseguir els seus fins.

Si almenys callessin, al veure la nulitat llur!... Ells, tot ho critiquen; tot ho escorcollen; però no noblement, cercant la causa de les coses i la raó del seu ésser, sino pel gust de criticar, per enveja; volent anorrear l'iniciativa d'altri.

Són gent sense fè, sens ideals; són inútils i adhuc destorbadors de la marxa del món. Tipus arcaics que'ns parlen de temps passats, quan encare no's conceixia la veu de la raó,

temps d'esclavatge i de jou; temps qual imperi era'l de la força.

Arreu n'hi han. Per ciutats i pobles; per viles i caserius; escampant la mala herba, que prou se cuiden de regar la mala fé i els instints de lucre dels mals governants.

Aquest és el principi de l'endarreriment dels pobles. El naixement del caciquisme, dels temps feudals. La por de l'obrer a l'amo. Les injustícies del món, totes se funden en aquesta mala raça d'esperits pobres, incapaços de pensar una veritat o de sentir una emoció.

Inproductius. adhuc anorreadors, maten les idees lloables amb el fibló de la crítica, de l'es carni i de l'injurja, quan veuen llur impotencia.

I maltracten i acusen de revolucionaris als esperits renovadors, i diuen «evolució», per a no dir «revolució», perquè aquesta paraula creuen tacaria'ls seus llavis, si un cop l'arriuessin a pronunciar.

Porten la pell d'ovella, quan en el seu cor no hi han sentiments nobles. Parlen dels càstics de l'infern, quan ells són els dimonis de la terra.

Aparteu vos de l'hipocresia que tapa la seva cara amb un vel de bondat. Fugiu d'aquests faritzeus que volen governar la nostra ànima i penseu tal com us dicti la raó, deixant entrar en el vostre *intellectus* la veritat, demostrada amb arguments assentats sobre premises clares, transparents de veritat i que no ofereixin el més petit dubte.

ESTEVE SARROCA

Del proletariat

L'il lustre diputat per Tortosa, en Marcell Domingo; aquest valent diputat republicà que, tal com se posen les coses, aviat serà l'únic que podrà ostentar dignament el nom d'aital, ha pronunciat fa poc, en el Congrés, un documentat discurs relatiu a l'última vaga ferroviària, que, com a seu, fou prenyat de veritats i de sinceritat, en el qual esboçà, d'una manera clara i terminant, el procés de aquella vaga, posant de manifest una serie de vergonyosos abusos i injustícies portades a cap per la Companyia del Nord, emparada pel nostre govern *lliberal*, prou per a indignar a tota una nació que no's trobi en l'estat d'abandó de sí mateixa, d'insensibilitat com se troba la nostra; puix estem tant decaiguts, ha devallat a aital extrem la sensibilitat dels espanyols, adhuc dels catalans, que ja res ens commou, ni tant sols ens emociona, ni quan se tracta de la defensa del nostre pa i dels nostres drets, trepitjats constantment, una hora, pels nostres incapacitats governs de la monarquia, altre, pels nostres burgesos, sempre sedents d'ingressos i afanyosos de augmentar les seves caixes, anc que sigui amb diners amassats amb la suor del sofert, de l'inoferiu obrer.

Quan se cansarà, el nostre poble, de servir de carn de canó? Quan sabrà impugnar en son esperit les santes rebel lles que'l dignifiquin, aixecant-lo al nivell d'home conscient a que, per raó natural, deuen arribar tots els homes? Quan?...

En la nostra manera de veure les coses, serà aviat; tal volta quan deixin de trontollar els canons, aquestes formidables màquines amb que els paisos capdevaners de la civil lització no's cansen de troçar carn humana. Allavors, quan renaixi la pau i se revisin els valors morals de les nacions, serà quan la classe prole-